

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ВЧИТЕЛЬ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Миколюк Світлана¹, Миколюк Юрій¹

АНОТАЦІЯ. Ця публікація досліджує вплив штучного інтелекту на освіту, зосереджуючись на її психологічних, соціальних і етичних аспектах. Він досліджує, як ШІ впливає на мотивацію, залученість і соціально-емоційний розвиток учнів, а також розглядає його ширші суспільні наслідки. Публікація завершується закликом до етичних практик і подальших досліджень у сфері ШІ в освіті.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: штучний інтелект, психологія, освіта.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ДИСКУРСІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Михайліченко Микола¹,

¹Інституту проблем виховання НАПН України, Київ, Україна

АНОТАЦІЯ. Розкрито роль і значення застосування штучного інтелекту в управлінській діяльності керівника закладу в епоху цифровізації освіти, вказані програмні засоби, якими має оволодіти сучасний вчитель, окреслено виклики для адміністрації закладу.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інформаційно-комунікаційні технології, цифрове освітнє середовище, керівник закладу освіти, програми штучного інтелекту.

I. Вступ

Сьогодні, в якому реалізує себе сучасний керівник закладу освіти, вимагає вироблення власного ефективного управлінського стилю, що забезпечить достатню якість управління навчальним закладом та відповідний рівень комунікаційного процесу між усіма його учасниками [1].

Беззаперечно, що саме інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) допомагають директору швидко та ефективно: 1) комунікувати з усіма учасниками освітнього процесу через для прикладу через електронну пошту, спеціалізовані платформи для обміну документами, відеоконференції тощо, 2) управляти різними аспектами життєдіяльності закладу такими як розклад занять, фінансова звітність, кадрові питання, через спеціалізовані програмні засоби, 3) використовувати ІКТ для спілкування з батьками через додатки, веб-сайти школи, соціальні медіа та інші канали, організувати ведення документації, скорочувати час на адміністративні процеси та забезпечувати більш точний та ефективний облік різних аспектів діяльності школи, 4) забезпечувати підтримку навчального освітнього через доступ до цифрових навчальних матеріалів, онлайн-курсів, електронних бібліотек та інших ресурсів, які допомагають учням та вчителям.

II. Упровадження штучного інтелекту в освітній процес

Однією з найважливіших проблем цифровізації освіти є те, що інновації в цифровому освітньому просторі є не тільки технічними й технологічними інноваціями, а й змінами у змісті та організації освітнього контенту, в структурі та організаційних принципах діяльності закладів освіти. Як підкреслює С. Сисоева, це вимагає перегляду концептуальних положень, змісту категорій і понять усталеної педагогічної науки, їхньої адаптації (або розроблення нового змісту) до цифрового освітнього простору[2].

Науковцями вже розроблено ряд професійні спрямованих програм для підвищення професійної компетентності управління закладом освіти в умовах цифровізації суспільства та запропоновано напрями реалізації цифрового менеджменту в закладах освіти.

Як зазначають Н. Морзе та О. Кузьмінська, ефективна система навчання та підвищення кваліфікації має охоплювати всі аспекти діяльності педагогічних працівників, зокрема такі, як розуміння ролі ІКТ в освіті; навчальні програми та оцінювання; педагогічні практики; технічні і програмні засоби ІКТ; організація та управління навчальним процесом; професійний розвиток [4].

Очевидно, що саме це сприяє створенню цифрового освітньо-виховного середовища закладу освіти, в основі якого відповідне матеріально-технічне, психолого-педагогічне,

дидактичне, комунікативне забезпечення освітнього процесу, що включає засоби навчання і виховання, які базуються на нових цифрових та інформаційних-комунікаційних технологіях, навчальній та виховній інформації, яка відповідно сприяє формуванню соціально важливих якостей усіх суб'єктів освітньої діяльності закладу(адміністрації, педагогічних працівників, вихованців, їхніх батьків тощо) [4].

Важливими тенденціями у розвитку сучасних освітніх систем у багатьох країнах світу є впровадження навчальних цифрових додатків у навчальний процес. В Україні система освіти активно впроваджує цей напрям, включаючи електронні підручники, освітні портали, аудиторії, обладнані інтерактивними дошками та сенсорами, а також електронний документообіг.

Поширеним в останні роки також стає упровадження інструментів штучного інтелекту (ШІ). Посилюється пізнавальний інтерес усіх учасників освітнього процесу до використання чат-ботів у сфері освіти, який значно зріс з 2022 року завдяки появі Chat GPT- штучного інтелекту як одного з найпопулярніших та високоефективних інструментів у галузі обробки природної мови. Застосування цієї технології дозволяє автоматизувати різні процеси, такі як створення текстів, відповіді на запитання та генерація контенту. Одним зі шляхів використання Chat GPT у сфері освіти є розробка систем автоматичної оцінки та аналізу текстових робіт здобувачів освіти [5].

У науковій літературі вже представлено розвідки щодо застосування інструментів штучного інтелекту в системі освіти України. Це, зокрема, роботи С. Шарова (2023) щодо застосування штучного інтелекту в освіті, науці, медицині, банківській та страховій справі, для забезпечення безпеки програмного забезпечення, кібербезпеки, в цивільному судовому процесі; І. Леонтьєвої (2023) щодо застосування технології ChatGPT у процесі викладання у вищій школі, І. Саланди (2023, у співавторстві) щодо технологій штучного інтелекту, котрі можуть допомогти вчителям підготуватися до роботи з новою програмою «Нова українська школа». Ґрунтовно розкрита роль штучного інтелекту науковцями Інституту вищої освіти НАПН України І Драч, О. Петрос, О. Бородієнко, І Регейло та ін. (2023). Авторами проаналізовано нормативно-правове регулювання імплементації штучного інтелекту у вітчизняний освітній простір, визначено особливості застосування його в освітньому процесі закладів вищої освіти та схарактеризовано статистичні дані для з'ясування ризиків і загроз використання у ЗВО штучного інтелекту в умовах відкритої науки, визначено етично-ціннісні принципи його застосування [6;7;8;9].

Для відповіді та допомоги у вирішенні питань аналізу актуального стану інформатизації навчального закладу (школи), визначення компетенцій та стану сформованості ІКТ-компетентностей педагогів, локалізації чи планування підвищення ІКТ-кваліфікації вчителів, автоматизації управлінської діяльності, перспективного планування спільної діяльності з органами влади, батьками, громадою науковцями створено навчально-методичний курс «ІКТ для керівників навчальних закладів». У контексті його реалізації актуальним завданням для керівника закладу є програма інформатизації навчального закладу, яка може складатися на певний період і охоплювати освітньо-практичні завдання для всіх учасників педагогічного процесу[3].

Проаналізовані наукові джерела доводять, що штучний інтелект може бути корисним для вчителів, які мають окрім того немало завдань та обов'язків, наприклад, оцінювання робіт учнів або ведення обліку результатів навчання. Завдяки використанню штучного інтелекту вчителі матимуть можливість працювати більш ефективно та економити свій час. Завдяки ШІ можна створювати індивідуальні навчальні програми, які враховують потреби та здібності кожного учня. Такі програми можуть допомогти учням здобувати знання більш ефективно та у своєму власному темпі. Значною перевагою є те, що ШІ допомагає забезпечити учням доступ до більш різноманітних та актуальних джерел інформації, що дозволить отримувати повну та корисну інформацію для навчання, а вчителям удосконалювати навчальні програми та матеріали, щоб краще задовольняти потреби учнів та забезпечити їм кращі результати.

Штучний інтелект може зробити навчання ефективнішим і доступнішим для учнів, а також полегшити роботу вчителям. Керівнику закладу освіти важливо усвідомлювати, що найближча освітня перспектива успішного функціонування закладу освіти неможлива без прямої участі у вивченні доступних програм штучного інтелекту, які за результатами опитувань останніх років позитивно оцінюють більшість учасників освітнього процесу [12].

Звернемо увагу на частково адаптовані і представлені у науковій літературі та на спеціалізованих веб-сайтах чат-боти, які застосовуються у онлайн-навчанні. Користується популярністю перший українськомовний освітній продукт на базі штучного ChatGPT – Чат «На Урок», який розміщено в межах освітнього проєкту «На Урок». Це українська цифрова освітня екосистема для роботи та професійного зростання освітян України. «На Урок» використовує найсучаснішу технологію штучного інтелекту, щоб створити симуляцію спілкування з історичними постатями, яка буде максимально схожа на реальний діалог [10].

Інший мовний засіб Duolingo є одним з найбільш адаптованим для вивчення іноземних мов. Штучний інтелект звертає увагу на те, яким словниковим запасом володіють учні і студенти, які приклади граматики є для них складними і який контент їм подобається. III Duolingo також використовує обробку природної мови для створення взаємодії з чат-ботами, надаючи можливість практикуватися в розмові у режимі реального часу. Це дозволяє відпрацювати власні навички і набувати впевненості, перш ніж їм доведеться говорити з реальними людьми.

Специфікою платформи Thinkster є використання штучного інтелекту для індивідуального навчання в якості спеціального тренера з математики, який адаптує програму навчання математики до потреб дитини, а також до навчальної програми світового класу. Thinkster поєднує в собі штучний інтелект з навчанням живими викладачами математики, отож персоналізація відбувається не тільки для користувачів. вона також допомагає підготувати репетиторів до більш цілеспрямованого зворотного зв'язку.

Для використання доступними є і інші програмні засоби, зокрема Deeraі, що пропонує набір інструментів, котрі генерують картинки за текстовими запитами; Paintbytext – чат «Картина за текстом», що націлений на створення фотоматеріалів та презентацій за письмовими інструкціями; Talk to Books – неймережа, яка відповідає на запитання цитатами з книг світової літератури, адаптована для на уроків англійської мови; Mubert – створює музику за текстовим запитом або за обраним жанром чи настроєм; Microsoft Designer як засіб для створення графічного контенту для соціальних мереж, корисний як для уроків, так і для просування освітніх продуктів [11].

III. Висновки

Як бачимо, програми штучного інтелекту забезпечують мовне різноманіття і аналіз природної мови, сприяють персоналізації онлайн-навчання, коригують матеріал курсу в залежності від використання та переваг того, хто навчається, сприяють оволодінню навичкам віртуального навчання та створюють умови для адаптивної взаємодії шляхом виявлення і усунення прогалин у знаннях.

Отже, незаперечним є факт, що штучний інтелект в освіті робить глобальні зміни неминучими. Наразі заклади вищої освіти і школи застосовують технології у навчанні, щоб персоналізувати цей процес. В Україні також поступово освоюються до сучасних вимог, лише потрібен час для повного впровадження технологій в навчанні. Інтеграція штучного інтелекту в освіту породила різні виклики та занепокоєння, серед яких порушення конфіденційності є одним із основних ризиків. Маємо розуміти заходи для забезпечення безпеки даних, використовуючи переваги нової технології, усвідомлюючи роль критичного мислення, відповідальність авторів технологій, а також їхніх користувачів, академічну доброчесність, вміння вчитися, гнучко адаптуватись до змін. Не менш важливою проблемою є доступність інструментів і платформ на основі ШІ. Мова йде про інклюзивність з метою створення рівних можливостей учасників незалежно від соціально-економічного статусу чи місця розташування. Основне завдання вказаних вище інформаційних продуктів – це посилення можливостей для обміну досвідом, професійного саморозвитку вчителів та вдосконалення знань учнів і батьків в онлайн-просторі [12].

Керівник при цьому є свідомим того, чи володіє він та колеги сучасними видами інформаційної діяльності, які мають пряме відношення до впровадження галузі ІКТ. В основі такого управлінського бачення 1) розуміння єдиного інформаційного простору школи, 2) підтримка використання лише перевірених практикою та науково-обґрунтованих методик застосування інформаційних технологій у навчальному процесі, 3) забезпечення використання інформаційних та телекомунікаційних технологій для вдосконалення методів викладання, 4) забезпечення рівного доступу до інформаційних ресурсів для всіх учнів та вчителів, 5) створення умов для обов'язкового навчання педагогічного і адміністративного складу використання ІКТ для підвищення якості навчання освітньої діяльності.

IV.Список використаних джерел

- [1] В.Г. Базелюк, С.О. Кубіцький, М.В. Михайліченко, С.В. Михнюк. *Техніка управлінської діяльності: навчальний посібник*. Київ, Україна: Міленіум, 2022.
- [2] С.О. Сисоєва «Цифровізація освіти: педагогічні пріоритети» [Електронний ресурс]. Доступно: https://naps.gov.ua/ua/press/about_us/2545/
- [3] Н. В. Морзе, О. Г. Кузьмінська «Чи має керівник навчального закладу володіти ІКТ-компетентністю?» [Електронний ресурс]. Доступно: http://elibrary.kubg.edu.ua/891/1/N_Morze_IITSH_6_NDLIO.pdf.
- [4] Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі [Електронний ресурс]. Доступно: <https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/Kontseptsiia-vykhovannia-ditey-ta-molodi-v-tsyfrovomu-prostori.pdf>
- [5] О.П. Власюк, О.К. Степаненко, Н.О. Приходькіна, «Вплив штучного інтелекту та інформаційних технологій на мобільну освіту та навчання майбутнього», *Академічні візії*. Випуск 26, с. 1-13, 2023.
- [6] С.В. Шаров, «Сучасний стан розвитку штучного інтелекту та напрямки його використання», *Українські студії в європейському контексті*, №6, с. 136-144, 2023.
- [7] Леонтьєва І. В., «ChatGPT в освітньому процесі вищої школи: заборонити не можна використовувати», *Освіта та педагогічна наука*, № 1 (182), с.13–23, 2023. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2023-1\(182\)-13-23](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2023-1(182)-13-23).
- [8] І. Саланда, І. Галаган, О. Фурман та Д. Клак, «Технології штучного інтелекту в освітньому процесі підготовки майбутніх вчителів НУШ», *Наука і техніка сьогодні*, №3(17), с.381-392, 2023.
- [9] І. Драч, О. Петрос, О. Бородієнко, І. Регейло, О. Базелюк, Н. Базелюк та О. Слободянюк, «Використання штучного інтелекту у вищій освіті», *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*, №15, с.66-82, 2023.
- [10] Персональний помічник сучасного вчителя [Електронний ресурс]. Доступно: <https://naurok.com.ua/assistant>
- [11] 11 технологій штучного інтелекту, які допоможуть зробити навчання ефективнішим [Електронний ресурс]. Доступно: https://znayshov.com/News/Details/11_tekhnolohii_shtuchnoho_intelektu_Yaki_dopomozhut_zrobyty_navchannia_efektyvnishym
- [12] Проведено круглий стіл «Використання штучного інтелекту в освіті: CHATGPT і більше». Інститут цифровізації освіти НАПН України [Електронний ресурс]. Доступно: <https://iitlt.gov.ua/info/news/krugl-stoli/provedeno-kruglyy-stil-vykorystannya-shtuchnoho-intelektu-v-osviti-chatgpt-i-bilshe/>

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE DISCOURSE OF MANAGEMENT ACTIVITIES OF HEADS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Mykola Mykhailichenko

ABSTRACT. The role and significance of the use of artificial intelligence in the management activities of the head of the institution in the era of digitalization of education is revealed, the software tools that a modern teacher should master are indicated, and the challenges for the administration of the institution are outlined.

KEYWORDS: information and communication technologies, digital educational environment, head of an educational institution, artificial intelligence programs

ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ВИКЛАДАЧАМИ ЗВО

Насакіна Світлана¹

¹Одеський державний аграрний університет, Одеса, Україна
E-mail: movakafedra.odau@ukr.net

АНОТАЦІЯ. У публікації досліджується питання використання штучного інтелекту на заняттях англійської мови у аграрних закладах вищої освіти. На сьогоднішній день існує велика кількість можливостей у використанні штучного інтелекту, за допомогою яких викладачі іноземних мов можуть